

Οι καλλιτέχνες της Θεσσαλονίκης και του Αγίου Όρους

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)



Η ένταξη της Μακεδονίας στο ελεύθερο ελληνικό κράτος αρχίζει το 1912 με την απελευθέρωσή της Θεσσαλονίκης που είναι το κέντρο της περιοχής. Η παλιά *συμβασιλεύουσα* βρίσκεται σε κομβικό σημείο ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση, σταυροδρόμι πολιτισμών και τα κύρια χαρακτηριστικά της τέχνης της είναι το θρησκευτικό και το λαϊκό στοιχείο.[\[1\]](#)

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή ο ελληνικός πληθυσμός της περιοχής θα αυξηθεί από τους πρόσφυγες[\[2\]](#) που θα ενισχύσουν παντοιοτρόπως την εθνική υπόθεση κυρίως όμως σε πνευματικό επίπεδο όντας φορείς ενός ιδιαίτερου πολιτισμικού μορφώματος που περιλαμβάνει ανατολικά και δυτικά χαρακτηριστικά. Την ίδια εποχή οι ανακαλύψεις από αρχαιολογικές ανασκαφές θα δώσουν στην πόλη την χαμένη αίγλη και θα τονίσουν την προαιώνια σχέση της με το βυζαντινό παρελθόν.



Στην Θεσσαλονίκη παρατηρείται έντονη καλλιτεχνική κίνηση από δημιουργούς που είτε γεννήθηκαν στην Θεσσαλονίκη, είτε βρέθηκαν την συγκεκριμένη περίοδο σε αυτήν. Η φυσιογνωμία της Θεσσαλονίκης, η ανθρωπογεωγραφία της παράλληλα με την γειτνίαση με το Άγιο Όρος, θα οδηγήσουν τα βήματα των περισσότερων καλλιτεχνών της πόλης στον Άθω[3] ώστε να αντλήσουν παραδείγματα από την μακραίωνη τέχνη του.[4]

Στους καλλιτέχνες της Θεσσαλονίκης οφείλουμε να κατατάξουμε πρώτα έναν ξένο στην πόλη, τον παρεπιδημούντα Μπαρκώφ, που με την πρωτόγνωρη εξπρεσιονιστική γραφή του ζωγράφισε με σίγουρο σχέδιο, και θερμά υδατοχρώματα το *Κοιμητήριο της Μονής Σταυρονικήτα* και την *Μονή Καρακάλλου*.

Θα συνεχίσουμε με τον επίσης μη Θεσσαλονικιό Παπαλουκά, διότι πρώτος συμπεριέλαβε θέματα από το Άγιο Όρος στην έκθεσή του στον Λευκό Πύργο τον Δεκέμβριο του 1924, τα οποία ζωντάνεψαν τον θρύλο του Αγίου Όρους και αναζωπύρωσαν το ενδιαφέρον των καλλιτεχνών για την Αθωνιάδα.[5] Το παράδειγμά του ακολούθησε ο Πολύκλειτος Ρέγκος που θα γίνει Σαλονικιός,[6] θα πραγματοποιήσει αλλεπάλληλα ταξίδια στο Άγιο όρος ώστε να χαρακτηρίζεται ο κατεξοχήν ζωγράφος του Άθω.[7] Ο Ναξιώτης καλλιτέχνης ακολουθεί πιστά την

βυζαντινή παράδοση στις αγιογραφίες αλλά «νεωτερίζει» στα υπόλοιπα έργα που δεν έχουν λατρευτικό σκοπό.[\[8\]](#) Σταδιακά οι διαφορετικές κατακτήσεις κάθε φορά θα τον οδηγήσουν σε ενιαίο και αναγνώσιμο ύφος,[\[9\]](#) αλλά επί της ουσίας από αυτόν ξεκινά η παράδοση της Θεσσαλονίκης.

Ακολουθεί ο Νίκος Φωτάκης, Ρεθυμνιώτης που θα μείνει επί μακρόν στη πόλη, θα έχει την ευκαιρία να μελετήσει την Χαλκιδική, να επισκεφτεί το Άγιο Όρος το 1928 του οποίου τις εντυπώσεις του θα δημοσιεύει στον τύπο *Νέα Αλήθεια*.[\[10\]](#) Ο χώρος της Αθωνιάδας θα λειτουργήσει πάνω του ως αισθητικό ερέθισμα αλλά και ως πρόκληση για τον λάτρη των επίγειων ηδονών διότι εκεί θα δοκιμαστούν οι αντοχές του.

Ο εκ Πολύγυρου Χαλκιδικής Γιώργος Παραλής, με βιώματα από την βυζαντινή τέχνη θα βρει στο Άγιο όρος στοιχεία της μεταβυζαντινής περιόδου, θα αγιογραφήσει και θα εντάξει χαρακτηριστικά της στις προσωπογραφίες του. Ξεχωρίζει κυρίως για την *ποιητική μεταμόρφωση της οπτικής πραγματικότητας*.[\[11\]](#)

Ο λογοτέχνης και αυτοδίδακτος Θεσσαλονικιός ζωγράφος Νίκος Πεντζίκης που διακατέχεται από βαθιά προσήλωση στην Ορθοδοξία και θεωρεί τον Άθω θεμέλιο της, τόσο στο λογοτεχνικό όσο και το καλλιτεχνικό έργο, μεταπλάθει την θεματολογία μέσα από μυστικούς συμβολισμούς και κώδικες[\[12\]](#) παράλληλα με εμπρεσιονιστικά και μετεμπρεσιονιστικά στοιχεία μετουσιωμένα σε μια προσωπική εκφραστική γλώσσα.[\[13\]](#) Το φαρμακείο του θα γίνει πόλος έλξης καλλιτεχνών και πνευματικών ανθρώπων.

Θα ασκήσει επιρροή στον Γιώργο Δούκα που επίσης θα πάει στο Άγιο Όρος να μελετήσει χειρόγραφα και στην συνέχεια θα αποτυπώσει θέματα από την Αθωνιάδα με πολλούς τρόπους (ξυλογραφία, σινική μελάνη, κραγιόνια κλπ.).

Νεότερος από όλους ο Νίκος Σαχίνης θα αποτυπώσει με ιδιαίτερο τρόπο γραφής αυτόν της *αφαίρεσης* το Άγιον Όρος. Όπως είδαμε οι παραπάνω καλλιτέχνες έχουν μια ιδιαίτερη σχέση με την Αθωνική πολιτεία. Ωστόσο θα μοιραστούν την γοητεία που ασκεί πάνω τους ο Άθως μαζί με λογοτέχνες που με την σειρά τους θα αναζητήσουν έμπνευση και δύναμη από το παρελθόν.

[\[1\]](#) Παπανικολάου, Μιλτ, 2006, οπ.π,σ.89.

[\[2\]](#) Βακαλόπουλος, Κ., 1993, οπ.π.,σ.,445.

[3] Βακαλό, Ε., 1983, οπ.π, σ. 45.

[4] Γεωργιάδου – Κούντουρα, Ε. *Θρησκευτικά θέματα στη νεοελληνική ζωγραφική 1900-1940*, διδ. Διατριβή. Θεσσαλονίκη, 1984, σ. 27.

[5] Κιλεσοπούλου, Κ. στο *Το Άγιον όρος στην ελληνική τέχνη*, Αθήνα, Μ.Ι.ΕΤ., 2007.σ. 31.

[6] (Χαλκιά Νάξου 1903-Θεσσαλονίκη 1984).

[7] Χατζηφώτης,Ι.Ο *Άθως στη νεοελληνική τέχνη*, Αθήνα, Αλκυών, 1995, σ. 12.

[8] Γεωργιάδου – Κούντουρα, Ε. 1984, οπ.π., σ. 160..

[9] Παπανικολάου, Μιλτ., 2006, οπ.π.,σ.98.

[10] Κιλεσοπούλου, 2007, οπ.π.,.σ. 35.

[11] Χρήστου, Χρ. στο *Δώδεκα Ζωγράφοι της Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη, Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρεία, 1976., σ.12.

[12] Γεωργιάδου – Κούντουρα, Ε. 1984, οπ.π., σ. 161.

[13] Χρήστου, Χρ. 1976, οπ .π., σ σ.14.